

1.

A vadszőlőlevelek között sütkérező kaszaspók mindjárt a legszembeszökőbb tulajdonságával mutatkozott be, ahogy közeledésemre vadul rángatózni kez-

86 Krulik Zoltán

ANYAKÖNYV

(részlet)

nek, míg lakásunk a Kálvária-hegyen az erdőben többet kínált volna, ahol anyám tyúkot tartott, ketrecben nyulat, és ismerhettem az eltévedt őzek hangjelzéseit, a róka nyüsztését, amikor csapdába lép, s az első kényszerű hurcolkodásunk után, nagyanyámék kutya őrizte kertjében a gyermeksírást hallató macskák vinnyogását? A pók az idegenséget jelölte, a különöst, az ismeretlent, a háziállataink, a vadak, a mindennapok társutasaiként hangjukkal már a pólyától rokonaim lettek. Hogy ne legyen annyira tökéletes az *idill*, kétéves koromban egy farkaskutya kiharapott az arcomból egy darabot, ami ott lefeggett a fülem és az orrom között, ahogy ordítok s anya pánikba esve rohangál le-föl a haját tépve, mígnem fölkap és a karjában tartva szalad velem Ferke doktorhoz, aki *visszaforrasztotta*. Így magyarázták el később, e szóval illetve a kis műtétet, amikor a tükörben nézegetve magam érdeklődni kezdtem a forradás eredetéről. S azt is megtudtam, ez a kutya részéről amolyan legyintés volt csak, kis pofon, hogy *no-no, nem huzigálhatod a farkamat, kisöreg*. Ha tényleg haragudott volna –, magyarázták a kutya-szakértők, tudván a méreteket, nevezetesen, hogy az állat és az én fejem nem volt egy magasságban a kutya javára – szétmarcangolta volna a testem.

2.

A *mamilulát* fokozatosan vette el anyám, mindig felébe vágva az alváshoz rendelt rongyot, mikor úgy tartotta, megengedheti e tiltást, elvonást, anyapótlék eltüntetését, nem sérülök, „elvégre nagyfiú vagy már”, a puha rongyot, amit csecsemőkoromtól tett a fejem alá. A költözés után még sokáig temettem arcom a fürdőszoba fogasán lógó hűvös szatén köpenyének pöttyei közé. Később egy lány illatát őrző pulóver vette át e szerepet a fürdő kéklő párájában.

3.

Az emeletes háznak – ahová költöztünk – csak a pincéjében volt pók-tanya. Nem voltak oly kecsesek, mint a rángatózó kaszások, kövér, fekete pókok

dett. Az egész testét megmozgató *jelenés* volt a potrohától a hosszú csápszerű lábak utolsó ízéig. Olyasféle, amikor a mosógép a végső fázisban centrifugálni kezd. Hogy miért e nyolclábú maradt meg első állat-élményem-

voltak, talán a szénportól, ami oly magakellettő otthonossággal lebegett a pinceablak rácsain át beszüremkedő fénysávokban, hogy e lebegés minden-napiságát lassan természetesnek véltem magam is. Légitámadások esetére a városépítésszek, alagutakkal összekötött védműveket terveztek. Mikor e titkos alagútrendszer létéről tudomást szerzett a nép, vadul szítódott fel bennem is a földalatti világ megismerésének vágya. A Vitány-várat s Várgesztest a Szelim-barlanggal összekötő titkos járatokról való *tudás*, talán túlzásnak hat, de külön-külön s egymást közt is meghányva-vetve, a téma állandó bizsergést okozott. Puskáról, koponyákról képezelegtünk. Az erdőben is voltak lőszerek, zsebükben csörgetve hencegetek velük a nagyok. Füttyös Pepi, aki hangosan magában beszélve jár, s valamiféle távolságtartó tisztelet övezi – mesélt egy kémről, aki turbánt hord, kést az övében. S ha ez sem elég, hogy felismerjük, elmondja még, bal szemét fekete selyemkendő fedí, nyakában talizmán fityeg, „Allah szeme” és este lefekvés előtt a turbánnal együtt az éjjeliszekevényére teszi. *Behálózza – kikapám – az országot a beomlott alagút rendszer. A vár a törökfürdőkkkel áll kapcsolatban. Olvass utána, Veli bej hogy közlekedett, ha nagy haditanácsot tartott a Budai Pasa!* A Megyei Tanács mögötti park fűzfái alatt volt a szeánsz, a fűben, míg az arra járőröző rendőr haza nem zavart.

Találtunk bejáratot a hegyen, szűk nyílást a sziklák alatt, s meséltek a nagyok kincses ládáról, de nem mertünk bebújni sosem. Úgy felkorbácsolódott a közhangulat, a városvezetés vājárbrigádöt küldött a Szelim-barlang mélyébe az alagút beomlott bejáratát kikutatni. Lássa már a város, hogy odafigyel a Párt a nép szavára! A legbelsőbb csücskében fogtak neki a masszív, kétszázmillió éves szikla kibányászásának. Tapasztalt bányászok voltak. Ha jól emlékszem pár napig dolgoztak. Hogy mi járt a fejükben, s szóltak-e egymásnak, amikor meg-megállva a markukba köptek, nem tudom.

4.

Most azt hiszed, fantáziálok. Menj föl. Két bejáratot találsz, a nagyobb a sztrádáról is látszik, s van egy kisebb, épp hogy oldalazva befér az ember, ahová a madártól vezet az ösvény, a nagy víznyelöt kerülve, ahol Szám Lali anyja a vizes fűvön a barlangba csúszott. Laza, majommozgású fiú volt a Lali, mint Jagger, ő a Nagyszédítőről esett le. Legbelül, ahol kiöblösödik a tér, a rézsút lejtős lazább talajú oldalon, ahová a halálra vált asszony zuhant – kicsit balra kanyarodsz, már meredekebb a talaj, látszik egy néhány köbméteres üreg, ami beljebb homoródik a természetes falsíktól és fehérebb is ott a kő, legalábbis hatvan éve még fehérebb volt.

5.

Őrizett anyám egy képet. Újságkivágot. A századfordulón egy úr az Osztrák-Magyar Monarchiából hever a sziklákon félkönyéken, háta mögött a kerecsen sólyomról mintázott műve. Jól megizzadhatott a fényképész, mire felhordták a hegytetőre az apparátot. Ernyedten fekvé pózol a kamerának. Nem látom, hogy mardosná a múlandóság gondolata. Félkönyéken, keresztbe font lábakkal, fújja a szivarfüstöt az Ég felé. Bemozdulhatott a szobrász, mikor lekapta a fotográfus, háttérben Európa legnagyobb madárszobrával, a pozsonyi csata évfordulóján, 1907 kora őszének fülledt délutánján, mikor apám, ezer kilométerrel odébb, Vesztfália egyik nagyvárosának peremkerületében megszületik – a szivart tartó kéz több fázisban rögzült.

6.

A háromkerekű után a vastag- tömörgumis kétkerekűt is kinőttem. A nyereg mögé szorított söprűnyélbe kapaszkodva, Pircsó néném szaladgált velem a rossz lábaival Hetestelep Tulipán utcáján, míg meg nem tanultam az egyensúlyozást – mikor feltűnt az új gép az Állami Áruház kirakatában. Hetek óta, az üvegnek nyomva az orrom, lesem. Anyám ilyenkor a közlekedés kiszámíthatatlanságára hivatkozva a pár lépéssel odébb álló buszmegállóba rángat. Halványzöld, férfívázis bringa, pont nekem való. Rágni kezdtem a fülüket. *Hol fogod tartani, a szobába nem viheted.* Ott állt, míg nem a lakásunk alatti mosókonyha szárítóhelyiségét, kérvények s apám befolyásosabb kuncsaftjainak közbenjárására sikerült kibérelniük. Addig a lépcsőházban, nedves ronggyal törölgettem a kerekét, mielőtt a szűk előszobán át, a filodentron pianínóról lezuhogó légygökörei alá, a perzsaszőnyeg rojtjai szélén lavírozva a nappaliba tolom. Naponta kétszer kell a lépcsőkön átvergődnöm most, s a pinceaajtó rossz lakatjait nyitogálni, de innentől az én birodalmam. Balra kiszáradt zuhanyrózsa. Plafonig ér a penész, s pókhálók nyelik el a pergő homokszemet. A nap csak a nyarakon ér a járdaszintre néző ablak üvegéhez. Odatámasztom alá a bringám. Ha valaki ott fenn, veszi a fáradságot, lehajol és beles, épp csak a falhoz állított ócska szekrényeket látja, az ovális ebédlőasztalt, karnist, szárítókötelet. Legyek sétálnak fonataim, mint az Aglájában, a lányképű légtornászfiú a manézs plafonján, mágnestalpú cipőjében. A defektes kerékbelsőt én smirglizem, a sallert nagyapa gyújtja be. Székre állok, hogy elérjem a kallantyút, hogy a penetráns bűz kiszellőzzön. Fejetejére állítjuk a gépet, megpörgethetem végre a kerekét. A küllőkhöz érintem az ujjam, aztán a ceruzát, szöveget, és zengeni kezd az egész, a küllők, a váz, a kerekék, a nyereg, a mosdótál fenekén vízcseppek dobolnak, vacog a fogam és füttyörészek. *Az volt az első zenekarod, fiam,* emlékeztet anyám az ezredforduló vészterhes napjain, egy zeneakadémiai koncert szünetében.